

Tillbakablickande nationalism ett minne blott?

En teorikritisk fallstudie om nationalism och identitet i
Hong Kong

Abstract

In this thesis I have criticized traditional nationalism theories formulated by Eric Hobsbawm, Ernest Gellner, Benedict Anderson and Anthony D. Smith. The critique has been based on my belief that nationalism theories do not explain nations whose foundation is built on forward-looking, dynamic aspects such as economy, human and civil rights, and democracy. Traditional nationalism theories have been focused on historicizing perspectives whereas I want to draw attention to non-historicizing perspectives within the field of research. So far nationalism theories has had a shared past or a shared ethnicity as its focal point. I have chosen to conduct this thesis as a case study with Hong Kong as the case. I found that Hong Kong has built its nation and national identity on capitalism, human and civil rights and democratic principles, aspects they have wanted to preserve after the reunification with China. The Hongkongers are aware of their similar and shared history and ethnicity with China but this has not been decisive for them and how they look upon their national identity. Hong Kong has, after the reunification, focused on non-historicizing factors in order to secure their ideals for the future.

Keywords: Nationalism, Hong Kong, Identity, Non-historicizing nationalism, China

Characters: 60 513

Innehållsförteckning

Förkortningar	3
1 Introduktion	4
1.1 Syfte och problemformulering	4
1.2 Teori	5
1.2.1 Nationalism och nationell identitet	5
1.2.2 Traditionell nationalismforskning	6
1.2.3 Eric Hobsbawm och Ernest Gellner	7
1.2.4 Benedict Anderson	9
1.2.5 Anthony D. Smith	10
1.3 Metod	12
1.4 Material	13
1.5 Tidigare forskning	13
1.6 Begränsningar	14
1.7 Disposition	14
2 Hong Kong	15
2.1 Hong Kongbriter eller Hong Kongkineser?	15
2.2 En föreställd enighet?	16
2.3 One country, two systems	17
2.4 Framgång – en tolkningsfråga	18
2.5 Olika framtidsideal	19
3 Diskussion	21
3.1 På vilket sätt är traditionella nationalismteorier otillräckliga för att förklara fallet Hong Kong?	21
3.1.1 Fallet Hong Kong	21
3.1.2 Eric Hobsbawm och Ernest Gellner	22
3.1.3 Benedict Anderson	23
3.1.4 Anthony D. Smith	24
3.2 Hur ska nationalismteorier kompletteras för att förklara nationer som har en nationalism och ett nationellt medvetande baserad på icke-historiserande faktorer och som fokuserar på framtida syften?	25
4 Slutsats	27

5 Referenser..... 28

Förkortningar

HK	Hong Kong
HKSAR	Hong Kong Särskild Administrativ Region
SAR	Särskild Administrativ Region

1 Introduktion

Genom tiderna har nationalismteorier debatterats flitigt. Teoretiker och forskare har på olika sätt argumenterat för nationers ursprung samt hur dessa utvecklats och därigenom har man funnit olika aspekter att grunda sina definitioner på. Trots att detta är ett uppmärksammat område har nationalismteorier inte behandlat framåtblickande projekt. Människan har i alla tider åberopat historien för att rättfärdiga en nutid eller befästa en dåtid, man har gjort detta genom att ena folket kring en gemensam historia, etnicitet eller kultur. Jag frågar mig varför man inte uppmärksammat de fall där nationalism baserats på faktorer som exempelvis mänskliga rättigheter eller ekonomiska faktorer och där dessa får vara den enande kraft som ligger till grund för att säkerställa en framtid. Hong Kong har som före detta koloni utvecklat en identitet som påverkat deras syn på sig själva samt deras syn på Kina. Dessa nationers olika nationella bakgrund har gjort att Hong Kong alltmer använt sin identitet för att distansera sig från Kina och därmed försökt bevara de rättigheter man erhölet som koloni. För Hong Kong har det blivit viktigt att genom ekonomiska och politiska aspekter, som även ligger till grund för deras identitet, säkerställa en ideal framtid även efter sammanslagningen med Kina.

1.1 Syfte och problemformulering

Min uppsats grundar sig i tanken att traditionella nationalismteorier inte förklarar nationellt medvetande, nationalism och identitet på ett uttömmande sätt. Jag menar att dessa teorier missat de fall där nationalistiska argument inte handlat om det förflutna och det kulturellt givna, utan där det istället berör framtiden och det kulturellt föränderliga. Traditionella nationalismteorier fokuserar på en *historiserande nationalism* och jag vill uppmärksamma en *icke-historiserande nationalism*. Nationalismteorier har tenderat att inrikta sig på förklaringar om nationers behov att fastställa ett gemensamt förflutet och en historia baserad på etniska eller kulturella grundvalar. Jag kommer att genomföra en teorikritisk studie där jag valt nationalismteorier formulerade av Eric Hobsbawm, Ernest Gellner, Benedict Anderson samt Anthony D. Smith. Jag har valt att använda Hong Kong som fall för att undersöka om den kritik jag framhållit är befogad.

Hong Kong förnekar inte den kulturella och historiska gemenskapen man delar med Kina, men samtidigt anses den inte vara avgörande för deras syn på sin nationella identitet. Hong Kongs ambition ligger istället på att utveckla och säkerställa en framtid som är baserad på dess ekonomiska och politiska särart. Denna föreställning om nationalism som framåtblickande har inte uppmärksammat i större utsträckning inom traditionell nationalismforskning,

man har istället fokuserat på historiska och historiserande perspektiv. Hong Kong har varit och är måna om sin maktposition, sina demokratiska principer, sitt kapitalistiska samhälle och de medborgerliga rättigheter och skyldigheter man erhållit som koloni. Dessa aspekter är man inte villig att göra avkall på i framtiden och i sin relation med Kina. Alltså är den nationalism som är synlig i Hong Kong en icke-historiserande vilken fokuserar på mer dynamiska faktorer såsom kapitalism och där man via medborgerliga rättigheter och demokratiska principer försöker påverka och förändra sin framtid. Ovannämnda faktorer har utgjort grunden till Hong Kongidentiteten och deras nationella medvetande och det är genom hänvisning till dem som dess befolkning vill säkerställa sin framtid. Mina problemformuleringar lyder enligt följande;

- På vilket sätt är traditionella nationalismteorier otillräckliga för att förklara fallet Hong Kong?
- Hur ska nationalismteorier kompletteras för att förklara nationer som har en nationalism och ett nationellt medvetande baserad på icke-historiserande faktorer och som fokuserar på framtida syften?

1.2 Teori

Följande avsnitt inleds med kortfattade definitioner av begreppen nationalism och nationell identitet. För att ge en inblick i nationalismforskningen följer en kort diskussion nedan om de definitioner som hittills förekommit och som uppmärksammas av teoretiker som velat strukturera upp fenomenet. Därefter belyser jag de teorier som är aktuella i uppsatsen och som ligger till grund för fallstudien.

Då min uppsats är en teorikritisk studie anser jag att det är relevant att ge respektive teori och teoretiker tillräckligt utrymme för att kunna förklara dessa på ett korrekt sätt. Därav följer ett längre teoriavsnitt där jag utreder huvuddragen i respektive teori.

1.2.1 Nationalism och nationell identitet

I *Oxford Dictionary of Politics*, definieras nationalism som ett begrepp vilket kan ta sig politiska uttryck och aktioner. Statsvetaren James Kellas beskriver nationalism som ett fenomen baserat på uppfattningen att nationen är grunden för dess medlemmars agerande. Följaktligen ska befolkningens engagemang och agerande tjäna nationen. Eftersom relationen till nationen är olika på olika ställen så varierar även dess uttryckssätt, därigenom är det svårt eller till och med

omöjligt att fastställa specifika egenskaper som måste ingå i nationalismbegreppet.¹

Nationell identitet kan beskrivas som ett fenomen där människor inordnar sig och även distanserar sig från de man anser *inte* tillhör denna gruppering.² Den nationella identitetens signifikans blir synlig i politiska sammanhang då de styrande vill ena folket. Den nationella identiteten används i dessa fall som ett medel för att mobilisera folket vid exempelvis krig eller i andra sammanhang som kräver stöd från en majoritet av landets befolkning. I detta avseende blir identitet en legitimitetsfråga, där auktoriteten behöver befolkningen för att kunna utöva sin tänkta politik.³ Många kinesiska teoretiker utgår från Erik Eriksons definition i deras diskussioner om nationell identitet. Erikson beskriver nationell identitet som ett begrepp baserat på gemensamma värden, normer och karaktäristika som är i ständig förändring.⁴

1.2.2 Traditionell nationalismforskning

Som nämndes ovan har det förekommit en mängd definitioner och klassificeringar av nationalism, nedan har jag valt ut tre teoretiker som försökt strukturera upp olika nationalismers.

Carlton Hayes har uppmärksammat sex olika nationalismers: humanitär, Jakobinsk, traditionell, liberal, ekonomisk och integrerad nationalism. Han har baserat dess olikheter på ett antal faktorer såsom när de uppkom och under vilka förutsättningar de bildades och utvecklades. Hayes har ansetts vara en av de forskare som haft en neutral relation till nationalism, varför hans definitioner också fått erkännande.⁵

Hans Kohn räknas till en av de mer betydande nationalismteoretikerna under 1900-talet och har bidragit med två inriktningar vilka benämnts som västerländsk och icke-västerländsk nationalism. Kohn beskriver den förstnämnda som en nationalism vilken kräver en etablerad stat, och den sistnämnda som baserad på tanken att nationen skapar staten.⁶ En distinktion som även gjorts av Liah Greenfeld där hon talar om en medborgarnationalism och en etnisk nationalism. Hennes definition av medborgarnationalism är speciellt intressant då jag tycker mig kunna urskilja framåtblickande drag i den. Hon konstaterar att den medborgerliga nationalismen är baserad på öppenhet samt valfrihet. Skillnaden mellan hennes och mitt resonemang är dock att medan hon uppmärksammar skiljelinjen slutet – öppen nationalism, uppmärksammar jag skiljelinjen tillbakablickande – framåtblickande nationalism. Valfriheten i Greenfelds

¹ Allison, 2003, s. 361; Kellas, 1998, s. 28.

² Kellas, 1998, s. 44.

³ Dittmer & Kim, 1995, s. 9.

⁴ Guo, 2004, s. 10.

⁵ Özkirimli, 2000, s. 37-41; se även *The Historical Evolution of Modern Nationalism* för fullständiga förklaringar av respektive nationalism, Hayes 1931.

⁶ Kohn, 2005, s. 241; 351.

argumentation utmärker sig genom att dess medlemmar har möjligheten att bestämma vad man vill att nationen ska vara och stå för. Detta stämmer överens med min tes om att nationalism och nationellt medvetande kan vara ett fenomen vilket kan bestämma och forma en framtid, istället för att fastställa en historia. Dess öppenhet möjliggör en framåtblickande nationalism där återknytande till en gemensam bakgrund inte är det primära, utan det som medlemmarna anser är av vikt i framtiden. Genom dessa viljor och intressen formar medlemmarna sin nation och nationalism.⁷

Det är tydligt att "nationalism" har varit och är ett väldebatterat begrepp på många olika sätt men jag framhåller ändå att nationalismforskningen är tillbakablickande. Jag har dock påpekat att Liah Greenfelds voluntaristiska tolkning innehåller framåtblickande drag men att denna behöver reformeras då även voluntarismen refererar till ett förflutet: det "vi" som ska välja en framtid ser sig som definierat av en gemensam historia. Jag tycker mig inte kunna finna en tillfredställande tolkning gällande nationalism med framåtblickande perspektiv och syften. Därav anser jag att min kritik är befogad och kommer att utreda mina problemformuleringar utifrån följande teoretiker: Eric Hobsbawm, Ernest Gellner, Benedict Anderson och Anthony D. Smith. Mitt val är baserat på det faktum att dessa står för olika nationalismskolor vilka jag anser lämpliga för att kontrastera varandra samt för att besvara problemformuleringarna. Jag menar även att de svagheter som kan aktualiseras vid användandet av teorierna, minskar då jag valt dem på grund av deras skilda grundvalar. Eftersom studien är teorikritisk är det viktigt att applicera teorier som utmanar varandras underlag. I nästa avsnitt följer en diskussion kring respektive teori där jag presenterar forskarnas huvuddrag.

1.2.3 Eric Hobsbawm och Ernest Gellner

Både Ernest Gellner och Eric Hobsbawm står för en linje inom vilken man menar att nationen är ett modernt fenomen. Därför har jag valt att behandla dem tillsammans och i kontrast till Benedict Anderson och Anthony D. Smith.

Eric Hobsbawm har en kritisk syn på nationer och nationalism, vilket han behandlar i sin bok *Nations and Nationalism Since 1780*. Han menar att den primordialistiska syn man haft på nationalism inte är relevant idag och att det finns mer lämpliga förklaringar till nationens och nationalisms grundvalar och ursprung. Hobsbawm menar att dagens moderna definition av nationalism uppenbarades första gången i *the New English Dictionary* 1908, där man lämnade etniska diskussioner därhän och inriktade sig på förklaringar som berörde politik och självständighet.⁸ Han beskriver vidare att det inte går att ta miste på nationens och nationalisms unga ålder, och bygger detta på hans resonemang att man inte kan tala om nationer före de moderna, territoriella staternas uppkomst. Samtidigt säger Hobsbawm att denna moderna företeelse används i skapandet av ett

⁷ Greenfeld, 1992, s. 11.

⁸ Hobsbawm, 1990, s. 14-15; 18.

gemensamt förflutet. Ledare åberopar en etnisk och kulturell historia vilken folket känner tillhörighet till och därmed accepterar man den aktuella nationen, nationalismen och den politik som tillhör den.⁹ Vidare beskriver han att nationalismen fått genomslag tack vare teknisk och ekonomisk utveckling och syftar då till att etablerandet av ett gemensamt språk kräver tryckpress, massproduktion och ett allmänt utbildningsväsende. Därmed delar han Benedict Andersons tanke om den föreställda gemenskapen, vilken kommer behandlas nedan.¹⁰ Det kan alltså konstateras att trots att Hobsbawm menar att nationen och nationalismen är moderna fenomen så är dess fokus på att etablera ett förflutet genom en gemensam historia, språk eller kultur. Hobsbawm exemplifierar sin teori med att belysa åren efter 1990-talet som har kantats av att alltfler nationer blivit erkända genom att de lyckats distansera sig från ”den andre”. Dessa är moderna, nutida händelser men de som blivit separata nationer har åberopat en gemensam kultur, språk eller liknande just för att kunna distansera sig från ”den andre”.¹¹

Ernest Gellners huvudtes är att nationalismen är en politisk princip inom vilken politik och den nationella enheten ska överensstämma.¹² Han menar att nationalismen är ett resultat av industrialiseringen och syftar då till det faktum att det vid denna tid bildades en homogen kultur genom vilken befolkningen identifierade sig. I agrara samhällen fanns inga nationer eftersom befolkningar, språk och kulturer var heterogena. Det krävdes ett utbildningssystem som etablerade ett språk, som var överordnat andra språk och dialekter, genom vilket alla skulle kunna göra sig förstådda för att nationalismen skulle få utvecklas.¹³ Gellner har påvisat att de stater och nationer som haft störst framgång är de som baserats på en homogen befolkning med en enhetlig kultur. Han framhåller att det inte är ett måste eller att det krävs ett homogent folk för etablerandet av en nation, men att dessa ändå varit mest framgångsrika.¹⁴ Det feodala samhällets upprinnelse var ytterliggare en faktor som bidrog till nationalismens framfart. En central auktoritet etablerades och utvecklades och detta möjliggjorde även homogeniseringen av befolkningen och därigenom nationen.¹⁵

Nationalism, enligt Ernest Gellner, är när en kultur finner nya sätt att definiera sig, men där dess beståndsdelar går tillbaka till en historia eller en kultur som fått erkännande av dess medlemmar genom alla tider. Dagens nationalism får erkännande genom att den har ett förflutet, ett språk eller en kultur vilken folket kan identifiera sig med. Han menar vidare att nationalism i sig självt inte är en stark kraft utan den blir stark beroende på dess beståndsdelars tyngd och bärighet.¹⁶ Ernest Gellner har konstaterat att nationalism genererar nationer och att

⁹ Özkirimli, 2000, s. 118.

¹⁰ Hobsbawm, 1990, s. 10

¹¹ Hobsbawm, 1990, s. 10; 163; 166.

¹² Özkirimli, 2000, s. 129.

¹³ Özkirimli, 2000, s. 130-131; Kellas, 1998, s. 52.

¹⁴ Gellner, 1993, s. 46-47.

¹⁵ Kellas, 1998, s. 53.

¹⁶ Gellner, 1993, s. 49-50.

nationalismen använder sig av på förhand valda historiska, kulturella mekanismer för att ena folket. Denna historia och kultur uppmuntrar folket att tillhöra en viss nation som de känner tillhörighet till just på grund av dess specifika gemensamma egenskaper.¹⁷ Gellner fastställer att även om nationalismen har ett historiskt förflutet så är den en modern företeelse, eftersom just kultur och historia kan ta sig moderna uttryck och därigenom frambringa nationalism och nationer.¹⁸ Men även om dessa tar sig moderna uttryck så är nationalismen framhållen för att befolkningen ska känna tillhörighet till sin gemensamma historia. De kulturer nationalism åberopar är skapade för tillfället eller på grund av omständigheterna men likväl får de erkännande genom ett gemensamt förflutet. Det har inte förefallit tänkbart att nationalism istället kan vara ett fenomen vilket kan säkerställa en framtid istället för att befästa en gemensam dåtid.¹⁹

1.2.4 Benedict Anderson

Benedict Anderson har formulerat idén om nationen som en föreställd gemenskap. Han talar om en *föreställd* gemenskap och syftar då på att denna gemenskap gestaltas mellan människor som aldrig behöver eller kommer att träffas, men som ändå känner tillhörighet till varandra.²⁰ Vidare belyser Anderson det faktum att dessa nationer är *begränsade* och menar då att oavsett nationens storlek så är människan medveten om dess gränser, men det bör samtidigt betonas att dessa gränser är föränderliga. *Gemenskapen* är definierad som ett broderskap inom vilket medlemmarna av en den är beredda att dö, detta trots att orättvisor inom gemenskapen kan förekomma och därmed behandla befolkningen på ett ojämnt sätt. Anderson menar att den föreställda gemenskapen är en suverän stat som utvecklades under Upplysningstiden, en period som banade väg för nya tankar gällande ett fritt samhälle som inte längre var underställt en hierarkisk dynasti eller någon gudomlig överhet.²¹ Benedict Andersons resonemang bygger på tankar om kolonialismen och hur imperierna påverkade sina kolonier och det nationella medvetandet. Han beskriver hur kolonialherrarna etablerade ett skolväsende i kolonierna så att dess medlemmar skulle behärska kolonistörernas språk och kultur. Detta bidrog till att koloniens medlemmar kunde se denna föreställda gemenskap som en plats inom vilken de tillhörde.²²

Benedict Anderson menar att ett par händelser har hjälpt nationalismens frammarsch och tanken om den föreställda gemenskapen.²³ Han fastställer att två kulturella förändringar bidrog och möjliggjorde nationalismens och nationens

¹⁷ Gellner, 1993, s. 55.

¹⁸ Gellner, 1997, s. 114-115.

¹⁹ Gellner, 1993, s. 56.

²⁰ Anderson, 1991, s. 21-22.

²¹ Özkirimli, 2000, s. 144.

²² Anderson, 1991, s. 135-136.

²³ Anderson, 1991, s. 36.

uppkomst: religionens och dynastiernas minskande betydelse.²⁴ Med kyrkans dalande inflytande ifrågasattes även dess språk, latinet, ett språk få människor utanför kyrkan behärskade. Med tryckpressens uppkomst kunde kunskap och information distribueras till massorna på ett språk de själva förstod. Kunskap blev tillgänglig för ”den vanliga” människan i form av romanen och tidningen. Ordböcker trycktes och spreds i stora skalor vilket ledde till att befolkningen blev alltmer utbildad.²⁵ För att illustrera sin idé om den föreställda gemenskapen och hur tryckpressen bidragit till den har Anderson liknat tidningsläsandet vid en slags modern ceremoni. Han menar att exempelvis morgontidningen läses av folk på olika håll vid samma tidpunkt och i samma stund den är utläst är den direkt inaktuell. Denna skapade ceremoni sker individuellt men dess utövare är samtidigt medvetna om att de delar upplevelsen med ett stort antal människor som gör samma sak vid samma tidpunkt.²⁶ Tryckpressen lade grunden till det nationella medvetandet på tre sätt; folk kunde nu tolka och förstå varandra via det tryckta språket; historiska fenomen behöll sin karaktär och blev inte föremål för individuell tolkning; maktspråk bildades som stod över folkspråk och dialekter, ett nationellt språk etablerades och blev fastställt i böckerna.²⁷

Den andra faktorn som, enligt Benedict Anderson, kom att påverka nationalismens framfart var dynastiernas minskande inflytande i samhället. Samhällsutvecklingen och en ökad kunskap om världen i stort bidrog till att nationalismtanken ersatte traditionella synsätt på samhället. Från att ha styrts av en stark hierarkisk monarki gick samhället gradvis över till ett styre av och för folket.²⁸ När folket började tänka i nationella termer hotades dynastiernas överlevnad eftersom de inte hade någon anknytning till nationalism, utan var familjer som gripit makten vid olika skeden i historien. Detta gjorde att de inte tillhörde den föreställda gemenskapen som baserades på mekanismer knutna till nationalismtanken.²⁹ Även om dynastiska stater var synliga ända in på 1900-talets början så fick de förändra sin förhållning och anamma nationella drag, eftersom de grundvalar man tidigare erhållit legitimitet genom nu var hotade.³⁰ Denna föreställda gemenskap används för att etablera en historia, ett språk och en gemenskap genom vilken befolkningen kan identifiera sig med och därigenom kan man konstatera att även Benedict Anderson tillhör de historiserande teoretikerna.

1.2.5 Anthony D. Smith

²⁴ Özkirimli, 2000, s. 145.

²⁵ Anderson, 1991, s. 37; Kellas, 1998, s. 57.

²⁶ Anderson, 1991, s. 44-45.

²⁷ Anderson, 1991, s. 53-54.

²⁸ Kellas, 1998, s. 57.

²⁹ Özkirimli, 2000, s. 150.

³⁰ Anderson, 1991, s. 33.

När man talar om den primordialistiska skolans förhållning till nationalism och nation blir Anthony D. Smiths verk aktuella. Smith är en av de mest omtalade och välkända namnen inom primordialistisk nationalismteori. Denna skola menar att nationella identiteter kräver ett gemensamt territorium och en gemensam känsla av tillhörighet till den.³¹ Vid första anblicken kan hans resonemang om religionens försvagade ställning, närvaron av en central stat och ett alltmer industrialiserat samhälle påminna om ovannämnda teoretikers. Därefter går dock likheterna isär eftersom Smith menar att nationalismtänkandet och det nationella medvetandet på intet sätt är ett modernt fenomen, utan att man kan finna bevis på att dessa tankar fanns redan i antikens Grekland och Rom.³²

Smith delar upp den nationella identiteten i två olika grenar; en etnisk nationalism och en medborgerlig nationalism. Den första beskrivs som en identitet vilken är baserad på etnicitet och som menar att samhället vilar på idén om att människor tillhör den identitet och det samhälle inom vilket man är född och därigenom delar ursprung med den. Människan kan lämna detta samhälle men kommer alltid känna tillhörighet till området och därmed alltid vara medlem av det.³³ Etnisk nationalism har främst varit synlig i Östeuropa och i de asiatiska länderna. För att etnisk nationalism ska få legitimitet och erkännande, dels av dess medlemmar men även av andra aktörer i samhället, så har ”etniska” ledare hänvisat till vikten av historisk bäring. De styrande har använt och använder sig av historien för att mobilisera sitt folk, för att peka ut ”den andre”, samt för att lugna revolterande grupper.³⁴

Den medborgerliga, västerländska, nationella identiteten är däremot baserad på ett väl definierat territorium och ett historiskt hemland. Detta hemland är särskilt viktigt eftersom det är här nationens ursprung är grundat och här nationens förfäder och hjältar levde, verkade och krigade. Inom medborgerlig nationalism är tanken om jämlikhet av vikt och berör idén att alla människor oavsett kön, ras eller tillgångar har samma rättigheter och skyldigheter. Samtidigt menar man att de som *inte* anses tillhöra denna gemenskap inte heller har de rättigheter som är knutna till den. Ett system som är utformat enligt den västerländska nationalismen innefattas av ett homogent samhälle, om inte från början så kommer det utvecklas till det genom att det ständigt relateras till en gemensam historia, kultur eller språk. Fenomen som anses vara hörnstenar i den medborgerliga nationalismen. För de människor som inte kan eller vill dela dessa perspektiv blir ett sådant samhälle marginaliserande och exkluderande.³⁵ Smith menar att vikten av en nationell identitet fortfarande är synlig och förkastar därmed Eric Hobsbawms resonemang om nationens och nationalismens icke-existens. Smith hänvisar till att man i politiska och sociala sammanhang ständigt använder nationell identitet i sina vädjanden till befolkningen.

³¹ Smith, 2001, s. 13.

³² Kellas, 1998, s. 60-61.

³³ Smith, 1991, s. 9.

³⁴ Smith, 1991, s. 11-12.

³⁵ Smith, 1991, s. 10-11;16.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att de teorier som behandlats ovan, oavsett inriktning, baserar sina resonemang på att nationalismen är ett fenomen vilket hänvisar till ett gemensamt förflutet. Nationalismen och den nationella identiteten är utformad på ett sätt så att nationens medlemmar ska känna tillhörighet till en gemensam historia och därigenom rättfärdigas nationens agerande. De aktualiserar därmed inte det faktum att nationalismen, nationen och det nationella medvetandet kan vara baserad på icke-historiserande fenomen vilka syftar till och tjänar framtida mål och intressen.

1.3 Metod

Min uppsats är av karaktären *teorikritisk fallstudie* där fallet är Hong Kong. Det har framförts kritik angående fallstudier då dessa inte anses kunna bidra till generaliseringar. Jag menar att i och med att jag gjort ett strategiskt val med tanke på min förförståelse samt den tidigare kunskap jag har fått genom studier samt genom att ha bott utanför Hong Kong, så är en fallstudie mest lämplig för att besvara mina problemformuleringar.³⁶ Vidare motiverar jag mitt val av fall med att det är just Hong Kong som fascinerar mig och där jag tycker mig kunna finna belägg som talar för min kritik. Jag behandlar Hong Kongs förhållande till respektive teori för att se om nationalismteorierna brister i sina förklaringar och hoppas därigenom kunna komma med förslag till hur traditionella nationalismteorier kan kompletteras. Min uppsats är en förklarande, teoriprovande studie och i enlighet med metodologiska beskrivningar är detta en studie vilken man genom tester kan se om de teorier som valts stärks, försvagas samt om en teori är bättre lämpad än en annan.³⁷ Till viss del kan man tala om att denna studie är en teoriutvecklande då jag ämnar bidra med nya synsätt inom nationalismforskningen. Jag menar detta med största ödmjukhet då det krävs vidare undersökningar på andra fall för att en hypotes eller förförståelse ska få belägg och utvecklas till en teori.³⁸ Jag vill därmed betona att jag har en kumulativ förhållning och att denna uppsats endast är en startpunkt inom, vad jag valt att benämna, icke-historiserande nationalismteori.

I *Metodpraktikan* gör författarna en distinktion mellan inomvetenskapligt och samhällsligt uppkomna problem, där min uppsats tillhör den förstnämnda. Inomvetenskapliga problem är de som berör brister inom tidigare studier i ämnet. I detta fall menar jag, som tidigare nämnts, att traditionella nationalismteorier inte behandlar eller förklarar de nationer som har en nationalism eller nationell identitet vilken är framåtblickande och används för att säkerställa deras ideala framtid.³⁹

³⁶ Esaiasson *et al.*, 2005, s. 119.

³⁷ Esaiasson *et al.*, 2005, s. 40-41.

³⁸ Esaiasson *et al.*, 2005, s. 41.

³⁹ Esaiasson *et al.*, 2005, s. 29.

Det kan vara så att min förförståelse om nationalismteoriernas brister inte överensstämmer med verkligheten och om så är fallet kommer jag att redovisa på vilket sätt jag felar i mina resonemang. Som bärare av en förförståelse eller hypotes är det viktigt att man är beredd att lämna den om man möter bevisning som motsäger den.⁴⁰

1.4 Material

Studien är en litteraturstudie baserad på sekundärmaterial i form av böcker och vetenskapliga tidskrifter. Jag har valt att se till olika författare och teoretiker för att upprätthålla en så objektiv syn och inställning till begrepp och litteratur som möjligt. Det kan ses som en svaghet att många författare är av kinesisk härkomst vilket skulle kunna vara anledning till att ifrågasätta deras objektivitet. Jag anser dock att med tanke på att många av böckerna har fler än en författare och att dessa är från olika länder så minskar risken för subjektivitet i texterna.

Det kan även framföras kritik gällande varför jag endast baserat denna uppsats på litteraturstudier och inte inkluderat empiriska studier. Jag menar att för att besvara problemformuleringarna är en empirisk studie eller empiriska inslag kanske intressanta men inte nödvändiga för resultatet. Vidare har jag inte haft möjlighet att innefatta intervjuer eller liknande, varför jag har förlitat mig på den mängd och variation av sekundärmaterial jag funnit.

1.5 Tidigare forskning

Den nationalismforskning som förekommit och som behandlat den asiatiska världen har accepterat de resonemang traditionella nationalismteorier lagt fram. Enligt mig har man inte i större utsträckning ifrågasatt det faktum att det nationella medvetandet kan vara baserat på faktorer vilka kan ha icke-historiserande syften och där man inte vill fastställa ett gemensamt förflutet. De diskussioner som förts angående Asien har mestadels berört etnisk nationalism respektive medborgerlig nationalism. Det har konstaterats att dessa nationalismer bygger på olika grundvalar men fokus har varit på deras relation till sin historia och sitt förflutna istället för sin framtid. Den asiatiska världen har erkänts som ett typiskt exempel av etnisk nationalism varför denna oftast applicerats på dess olika länder.

Liah Greenfeld har problematiserat debatten mellan etnisk och medborgerlig nationalism där den senare innehållit spår av valfrihet vilket kan tolkas som ett försök att vara mer framåtblickande. Dess medlemmar har i dessa fall valet att

⁴⁰ Esaiasson *et al.*, 2005, s. 25.

välja hur nationen de tillhör ska vara utformad. Jag menar dock, som nämnts ovan, att denna tolkning berör mer öppenhet – slutenhet inom nationalism och inte framtid – dåtid. Vidare kan jag instämma att öppenhet är del av den icke-historiserande nationalismens dynamiska framtidsperspektiv men att detta inte har ifrågasatts eller utretts på ett uttömmande sätt. Enligt mig har det inte i någon större utsträckning förekommit forskning som vänder på perspektivet och undersöker hur nationalismteorier förklarar att nationalism eller nationellt medvetande är baserat på grundvalar vilka ger fokus åt framtiden.

1.6 Begränsningar

Jag har valt teorier som jag ansett adekvata för utförandet av uppsatsen. Jag har medvetet valt teorier som står på olika grundvalar då jag anser att det kommer ge det bästa utfallet med tanke på att det är en teorikritisk studie. I studier som är teorikritiska så är det mest lämpligt att ha teorier som står i kontrast till varandra och utmanar varandras grunder. På grund av uppsatsens omfång har jag inte haft möjlighet att utveckla mina resonemang gällande traditionell nationalismforskning, vilket annars hade varit både relevant och intressant.

Vidare har jag valt att basera uppsatsen på litteratur från tiden för sammanslagningen av Hong Kong och Kina fram till idag. Detta motiveras av att jag anser att underlaget ska vara så aktuellt som möjligt för att resultatet ska bli tillfredsställande. Den litteratur som är äldre har i först hand använts vid definitioner av nationalismteorierna.

1.7 Disposition

Jag inleder nästa avsnitt med en diskussion om Hong Kong. Jag belyser och diskuterar dess identitet, hur den uppkommit och utvecklats. Sedan beskriver jag avtalet som fått namnet one country, two systems då detta har påverkat Hong Kongs identitet, deras politik samt deras relation till Kina.

Därefter följer ett diskussionsavsnitt där jag med hjälp av teoriavsnittet söker besvara mina problemformuleringar. Det vill säga huruvida traditionella nationalismteorier kan förklara fallet Hong Kong, om min kritik är befogad och isåfall på vilket sätt dessa teorier kan kompletteras.

2 Hong Kong

”What I hope will not change is that we will still be perceived as a lawful society. Hong Kong could never be like China and China could never be like Hong Kong. If you change Hong Kong’s lifestyle, it will die.”⁴¹

2.1 Hong Kongbriter eller Hong Kongkineser?

Som brittisk koloni utvecklade Hong Kong en identitet baserad på värderingar och normer som tog sig uttryck i en kapitalistiskt framgångsrik tid, vilket även kom att präglade utformningen av den.⁴² De ekonomiska framgångarna höll i sig och sedan 1970-talet har Hong Kong i allt större utsträckning etablerat ett nationellt medvetande vilken varit skild den nationella kinesiska identiteten.⁴³ Identitetstanken intensifierades under sent 1980-tal när sammanslagningen med Kina blev ett faktum. Undersökningar utfördes vilka visade att Hong Kongbor i första hand såg sig som just Hong Kongbor och i andra hand som kineser. Undersökningen visade också att en stor del av invånarna inte ville gå samman med Kina utan menade att Hong Kong istället skulle bli självständigt. Hong Kong bestämde sig för att bevara sin identitet och uppmärksammade den genom olika medier såsom museer, populär kultur, arkitektur och även i politiska tal.⁴⁴

Vid tiden för sammanslagningen uppenbarade sig således diskussioner om Hong Kong och dess förhållande till Hong Kongidentiteten.⁴⁵ Det visade sig att Hong Kongborna var så tillfreds med sin identitet och sitt samhälle att den kinesiska nationella identiteten samt den centrala regeringen hade sekundär betydelse.⁴⁶ Hong Kongidentiteten blev ett uttryckssätt och ett medel för att se till att man inte beblandade sig alltför mycket med Fastlandskineserna utan behöll det som var signifikant för Hong Kong. Detta är främst synligt då den nationella medvetenheten har varit nära knuten till deras kapitalistiska samhälle, demokratiska principer samt deras medborgerliga fri- och rättigheter. Vid tiden för sammanslagningen blev det därmed viktigt för Hong Kongborna att värna om sin identitet eftersom kinesisk identitet förknippades med ett socialistiskt

⁴¹ Grant, 2001, s. 159.

⁴² Fung, 2004, s. 401.

⁴³ Ku, 2002, s. 355.

⁴⁴ Ku, 2002, s. 344; He & Guo, 2000, s. 175.

⁴⁵ Siu-lun, 1999, s. 181.

⁴⁶ Ming-kwan, 1999, s. 232.

samhälle, dålig levnadsstandard och i princip obefintliga civila rättigheter.⁴⁷ Hong Kongs osäkra framtid kom att oroa dess invånare och då i synnerhet vad som skulle ske med deras kapitalistiska samhälle, eftersom det enligt SAR:s (Särskild Administrativ Region) Basic Law⁴⁸ skulle avskaffas efter femtio år. Civilbefolkningen började fråga sig vad som skulle hända efter dessa femtio år och hur det skulle komma att påverka deras levnadsstandard och ekonomi.⁴⁹ Detta gjorde att man insåg vikten av att distansera sig från Kina och arbeta för att säkra sin framtid som ett kapitalistsikt samhälle med civila rättigheter och skyldigheter. Demokratifrågan har kommit att spegla och utgöra en stor faktor i etablerandet och erkännandet av Hong Kongidentiteten, den har därmed också blivit en central del i relationen mellan Hong Kong och Kina.⁵⁰ Hong Kongs viktigaste argument har varit att man ska bevara sitt nationella medvetande och sin nation för att inte behöva anamma kinesiska värderingar och ge upp sina medborgerliga rättigheter, som även kan det leda till att Hong Kongs maktposition hotas.

Med detta i åtanke kan man konstatera att den nationella kinesiska identiteten har fått en underordnad betydelse för Hong Kongborna, i jämförelse med Hong Kongidentiteten. Trots att Hong Kongidentiteten är ett relativt nytt fenomen har den fått starkt genomslag i samhället. Visst har Hong Kong kulturella och historiska likheter med Kina men Storbritannien har lämnat ett så stort avtryck att det präglat och präglar Hong Kongs invånare, deras sätt att leva samt deras syn på sig själva än idag.⁵¹ Därmed har det blivit viktigt för Hong Kongborna att genom att belysa det som är utmärkande för deras nationalism och identitet vakta sina framtida intressen och målsättningar, för att fortsätta vara en plats som är grundat på ett kapitalistiskt system med medborgerliga fri- och rättigheter.

2.2 En föreställd enighet?

Även om majoriteten av Hong Kongborna är kineser, det vill säga att de har förfäder med härkomst från Fastlandskina, så har de inte per automatik utvecklat en nationell identitet som motsvarar kinesiska normer och värderingar. Det finns ett antal faktorer som bidragit till detta faktum, såsom deras vitt skilda politiska, ekonomiska och juridiska bakgrund samt Hong Kongs koloniala arv. Till skillnad från många andra före detta kolonier i världen så har Hong Kongborna alltid känt stolthet för sina kolonialherrar och hur regionen, med hjälp av britterna, utvecklats.⁵²

⁴⁷ Ming-kwan, 1999, s. 233.

⁴⁸ The Basic Law är det regelverk Hong Kong ska rätta sig efter och där dess relation till Kina är fastställt. I the Basic Law beskrivs även hur parterna ska förhålla sig till varandras autonomi och suveränitet. Horlemann, 2003, s. 87.

⁴⁹ Hsin-chi, 1999, s. 25.

⁵⁰ White & Leng, 1995, s. 185-186.

⁵¹ Chan, 2000, s. 517.

⁵² Chan, 2000, s. 499.

Ett problem har uppenbarats då det talats om att sammanslagningen även kommer leda till en centralisering av undervisning, där den nationella identiteten och kulturen får företräde före den lokala.⁵³ Likt Benedict Andersons resonemang om den föreställda gemenskapen, försöker Kina genom ett centraliserat utbildningsväsen homogenisera Hong Kongs befolkning med Kinas. Därmed hotas Hong Kongidentiteten och dess framtid som en säregen plats. Det har dock visat sig att trots Kinas olika försök att påverka och förändra Hong Kongidentiteten så är den fortfarande stark och avskiljd från den kinesiska nationella identiteten.⁵⁴ Kinas största problem i identitetsbyggandet med Hong Kong är att Hong Kongborna har svårt att identifiera sig med den nationella identitet som blivit accepterad i Beijing. En identitet som bygger på givna socialistiska grunder och som tar sig anti-demokratiska uttryck, något som är svårt för ett kapitalistiskt och progressivt samhälle som Hong Kong att förlika sig med.⁵⁵

Fastlandskina är starka motståndare till den västerländska kulturen med demokratiska värderingar och principer om mänskliga rättigheter. Hong Kong å sin sida har anknytning till denna kultur genom sitt koloniala arv, varför det har varit svårt för Kina att ena parterna under en nationell identitet.⁵⁶ Dessa motstridigheter belyser det faktum att trots att Kina och Hong Kong delar historiska och etniska aspekter så kan deras skilda ideologiska utgångspunkter medföra att de inte kan enas under en identitet.

2.3 One country, two systems

Under Hong Kongs koloniala period utvecklades, som nämnts ovan, en rad principer gällande medborgerliga fri- och rättigheter.⁵⁷ När Hong Kong ingick i Folkrepubliken Kina den 1 juli, 1997, hade en överenskommelse framarbetats vilken gick ut på att Hong Kong skulle vara en SAR. Detta innebar att Hong Kong skulle behålla en stor del av sin autonomi. I realiteten visade det sig att denna självständighet endast skulle beröra aspekter regeringen i Beijing ansåg lämpliga. Även gällande de områden där Hong Kong hade autonomi utvecklade Kina komplicerade processer för att kringgå, påverka och styra utfallen. Detta har gjort att Hong Kong aldrig har kunnat kräva autonomi i ordets rätta bemärkelse.⁵⁸

One country, two systems skulle garantera att Hong Kong fortsatte vara ekonomiskt och samhällsligt stabilt efter sammanslagningen, mestadels på grund av att Kinas ansträngda ekonomi inte skulle kunna hantera ett svagt Hong Kong.

⁵³ Hsin-chi, 1999, s. 39.

⁵⁴ Siu-lun, 1999, s. 183.

⁵⁵ He & Guo, 2000, s. 7.

⁵⁶ Wai, 2000, s. 268.

⁵⁷ Horlemann, 2003, s. 1; 86-87.

⁵⁸ Fong, 1997, s. 35-36.

Systemet hade därmed ett trefaldigt syfte: för det första fastställdes att Hong Kong skulle bli en SAR: för det andra skulle Hong Kong få behålla sitt kapitalistiska system där dess nationella och internationella affärer skulle bestå och uppmuntras, samt att de skulle få behålla sin valuta: för det tredje skulle politiska, sociala och juridiska institutioner och lagar fortsätta verka och gälla i femtio år.⁵⁹

Efter sammanslagningen satte en mängd projekt igång i Hong Kong för att visa omvärlden att man fortfarande var en stad med egna distinkta egenskaper till skillnad från andra kinesiska städer. Även inom HKSAR var det viktigt att ena folket, legitimera sitt agerande samt visa att man var en internationell aktör och skulle fortsätta vara det även efter sammanslagningen.⁶⁰ Detta vittnar om att Hong Kongs primära uppgift och intresse har varit att försöka distansera sig från Kina och därigenom behålla det gynnsamma läge man har gällande ekonomi, marknad och demokrati.

Hong Kong har genom tiderna haft en flexibel attityd till sin identitet och detta har bidragit till deras kosmopolitiska framgångar och förhållningssätt. Hong Kongborna har fokuserat på att se till att deras samhällsformation och globala relationer bibehålls även efter sammanslagningen. Genom att hänvisa till sin särskilda identitet och nationalism, som bygger på ekonomiska och politiska egenskaper, har man påpekat skillnaderna mellan nationerna och försökt distansera sig från Kina och den negativa bild de bär med sig.⁶¹ Samtidigt har man en starkt positiv bild av Hong Kong som också bidragit till distanseringen. Fastlandskina har setts som en nation vilken symboliserar ekonomisk stagnation och regression, varför Hong Kong inte gärna vill beblanda sig i deras ekonomiska och politiska affärer.⁶²

2.4 Framgång – en tolkningsfråga

Vad som vittnar om att ”one country, two systems” varit en framgång är att Hong Kong än idag är ett kapitalistiskt marknadscentrum där dess invånare lever i ett ”fritt” samhälle.⁶³ Det är bevisligen så att systemet fungerade och det har setts som en postkolonial succé världen över men det finns ett antal aspekter som bör uppmärksammas. Det kan ifrågasättas om civilbefolkningen i Hong Kong varit tillfreds med systemet då regeringen ständigt tummat på de rättigheter man förfogat över som brittisk koloni. Även om sammanslagningen varit en ekonomisk och juridisk framgång ”på pappret” så har den misslyckats på det politiska planet. Med detta menas att de demokratiska principer som skulle fortsätta gälla och uppmuntras helt har glömts bort i den politiska agendan.

⁵⁹ Fong, 1997, s. 35-36.

⁶⁰ Ku, 2002, s. 344; 346.

⁶¹ Siu-lun, 1999, s. 184.

⁶² Ku, 2002, s. 355.

⁶³ Horlemann, 2003, s. 128-129.

Sammanlagningens utformning och då i synnerhet att systemet ska vara orört i femtio år har lett till oro i Hong Kong. Hong Kongborna är bekymrade över att samhället efter dessa år kommer reformeras enligt kinesiska principer, vilket gör att de medborgerliga fri- och rättigheter man haft upphör. För Hong Kong har det blivit viktigt att återropa sin identitet för att mobilisera folk och få dem att arbeta för en så självständig framtid som möjligt, inom vilken deras samhälle kan fortgå som det alltid gjort.⁶⁴

Hong Kongs befolkning har även fruktat att efter sammanslagningen, när relationerna mellan aktörerna intensifieras, så försvinner det som är typiskt för Hong Kong. Man vill inte bli ännu en kinesisk stad utan fortsätta vara en global stad med sina specifika egenskaper. Denna fruktan grundar sig i ett par faktorer; dels vill man inte förlora den autonomi man förhandlat sig till sedan tiden som koloni och därigenom förlora det som "one country, two systems" bygger på. Dels är man orolig att sammanslagningen kan påverka den kultur som har blivit så utmärkande för Hong Kong, en kultur och identitet som bildats i ett internationellt sammanhang och som berör principer om mänskliga rättigheter, demokrati och rättssamhället.⁶⁵

2.5 Olika framtidsideal

Ett problem med sammanslagningen har varit att Hong Kongborna varit tudelade i sin förhållning till den. De demokratiska rörelserna som arbetar för civilbefolkningen har blivit motarbetade av affärseliten vilka anser att demokrati och allmänt valdeltagande kan underminera deras möjligheter att agera. Den politiska eliten menar, å sin sida, att en central regering i Beijing är det bästa sättet för att säkra deras position i samhället och menar vidare att denna regering inte kommer att lägga sig i Hong Kongelitens affärer. Den första gruppen är alltså de som anser att endast en demokratiskt vald regering kan säkra Hong Kongs intressen samt bevara den autonomi man haft även efter sammanslagningen. Dessa aktörer har dock mött motstånd inte bara från affärsmännen i Hong Kong utan även från London och Beijing, varför deras arbete varit dömt att misslyckas. Olika aktörer i Hong Kong har alltså återopat samma nationalism och identitet men har samtidigt haft olika ideal om framtiden.⁶⁶

Det blev viktigt för Kina att se till att Hong Kongs elit var nöjda med sammanslagningen, då detta var ett sätt för dem att kontrollera att demokratiseringsprocessen i Hong Kong inte intensifierades. Ett starkt demokratiskt Hong Kong skulle kunna utmana Kinas suveränitet och arbeta för att bli helt självständiga. Suveränitetsfrågan var så viktig för Kina att man bortsåg från de identitetsproblem som uppdagades i Hong Kong vid tiden för

⁶⁴ Ku, 2002, s. 349.

⁶⁵ Ku, 2002, s. 350.

⁶⁶ Horlemann, 2003, s. 18-21.

sammanslagningen. Hong Kongborna ifrågasatte sin och Kinas identitet men centralregeringen uppmärksammade inte deras oro utan såg bara till att underminera Hong Kongs möjligheter att bli suveräna och behålla sin autonomi.⁶⁷

Ett problem som kan tänkas bli allt större är det faktum att Hong Kong inte nödvändigtvis måste känna tillhörighet med Kina bara på grund av att de har en gemensam historia och nu har återförenats. Enligt Eric Hobsbawm kan nationer ses på två sätt; som en ovanifrån-konstruktion eller som en underifrån-analys. Han menar att nationen bäst kan förstås genom att man kombinerar dessa faktorer. För att nationer ska förstås måste man se till hur de konstruerats ovanifrån, alltså från ett maktcentra, men samtidigt måste man se till hur denna nation yttrar sig hos och uppfattas av befolkningen. Folkets intressen och önskningar behöver således inte stämma överens med de preferenser som format nationen.⁶⁸ På samma sätt kan man konstatera att bara för att Hong Kong förenats med Kina genom sammanslagningen 1997 och för att de har liknande etnisk och historisk bakgrund, behöver de inte känna tillhörighet till dem eller dela deras framtidsvisioner.

⁶⁷ Epp, 1998, s. 1.

⁶⁸ Hobsbawm, 1998, s. 20-21.

3 Diskussion

3.1 På vilket sätt är traditionella nationalismteorier otillräckliga för att förklara fallet Hong Kong?

Som framgått i denna uppsats menar jag att nationalismforskning inte kan förklara de nationer som har en nationalism baserad på icke-historiserande faktorer. Nedan följer en sammanfattning av texten samt på vilket sätt jag menar att behandlade teorier inte kan förklara fallet Hong Kong. Därefter besvaras den andra problemformuleringen om hur traditionell nationalismforskning kan kompletteras för att bättre hantera liknande fall.

3.1.1 Fallet Hong Kong

Hong Kong har ett mycket intressant förflutet, med sin tid som koloni och därefter sammanslagningen med Kina, men det har även en fascinerande framtid. Hong Kong är en nation vilken har byggts upp av och med utomstående aktörer, först Kina och sedan Storbritannien. Detta har kommit att påverka nationen, deras nationella medvetande och identitet på sätt som i allra högsta grad är väsentliga och aktuella än idag.

Den identitet som utvecklats i Hong Kong är baserad på kapitalistiska grunder, demokratiska inslag samt principer om medborgerliga rättigheter och skyldigheter. Dessa aspekter står i stark kontrast till det kinesiska samhället vilket är grundat på ett socialistiskt maktcenter med tydliga anti-demokratiska drag. Efter att sammanslagningen med Kina 1997 blev ett faktum var det därför viktigt för Hong Kong att distansera sig från Kina för att behålla de egenskaper som blivit så speciella för dem även i framtiden.

Vid tiden för sammanslagningen uppenbarade sig en oro i Hong Kong då man var rädd att denna förening skulle eliminera det som var typiskt för Hong Kong. One country, two systems var dock utformat på ett sätt som skulle garantera Hong Kongborna att det samhälle som etablerats skulle bestå även efter sammanslagningen. Systemet hade ett trefaldigt syfte: Hong Kong skulle vara en SAR, de skulle behålla sitt kapitalistiska system och sin valuta, samt att deras politiska, juridiska och sociala institutioner och lagar skulle vara oförändrade i femtio år, allt enligt the Basic Law. Även om detta till viss del lugnade Hong Kong så ifrågasatte dess invånare vad som skulle hända efter att dessa femtio år utlöpt, och om man då skulle bli tvungen att anpassa sig till Kinas normer och

värderingar. Dessa orosmoment gjorde att Hong Kong på olika sätt försökte distansera sig från Kina. Även om man inte kunde förhindra en sammanslagning så ville Hong Kongborna visa att de trots föreningen var ett separat samhälle med distinkta egenskaper. Den största oron låg i att man beförde att centralregeringen inte skulle ta hänsyn till och upprätthålla de principer som var så utmärkande för Hong Kong, gällande exempelvis mänskliga rättigheter och det kapitalistiska samhället. När diskussioner inleddes om en centralisering av skolväsendet intensifierades Hong Kongbornas misstankar, detta skulle nämligen betyda att allt bestämdes från Beijing. Den lokala utbildningen och därigenom Hong Kongs specifika kultur och samhälle skulle hotas av denna centralisering som skulle få ge vika för nationellt fastställda normer, värderingar och preferenser.

Till viss del var de farhågor som uppkom berättigade då det på senare år visat sig att även om one country, two systems varit en framgång "på pappret" så har den fallerat på många politiska plan. HKSAR var alltså utformad som en SAR vilken skulle åtnjuta särskilda administrativa rättigheter och även ha viss autonom ställning. Folkrepubliken Kina lovade Hong Kong att man skulle arbeta för och upprätthålla de mänskliga rättigheter och den autonomi som Hong Kong haft som koloni, men detta har inte efterlevts. Efter sammanslagningen etablerade Kinas regering en mängd institutioner och processer för att kringgå och styra de resultat och utfall som berörde Hong Kong. Även om one country, two systems kan ses som en postkolonial framgång så har civilsamhället påverkats i hög utsträckning.

Hong Kong har vidare velat distansera sig från Kina på grund av att den senare alltid förknippats med ekonomisk stagnation och svaghet, dåliga levnadsförhållanden samt ett gammalmodigt samhälle. Hong Kong har länge varit en erkänd marknadspolitisk region i globala sammanhang och haft en mängd internationella relationer att underhålla och dessa har man varit mån om att bibehålla även efter sammanslagningen.

Sammanslagningen har medfört stora debatter mellan Hong Kong och Kina, men även inom Hong Kong har det rått kontroverser om hur man ska förhålla sig till den. Diskussionerna har förts mellan de demokratiska invånarna som menar att för att Hong Kongs autonoma ställning ska säkras krävs en demokratiskt vald regering: och den politiska eliten som menar att demokrati och allmänt valdeltagande underminerar deras möjligheter att agera enligt sina preferenser. För dessa aktörer är en central regering av största vikt eftersom den bäst kan säkra deras position i Hong Kong, samt på grund av att Kina lovat att inte alltför mycket lägga sig i Hong Kongs affärer. Detta kan tolkas som att inte ens de som var för en sammanslagning med Kina var det av nationella identitetsskäl, utan för att det var viktigt för deras lokala maktställning.

Med ovanstående fakta i åtanke menar jag att traditionella nationalismteorier inte tillräckligt kan förklara fallet Hong Kong som har en nationalism vilken fokuserar på framtiden istället för att fastställa en gemensam historia eller etnicitet. Nedan kommer jag att diskutera Hong Kong i relation till de teorier jag uppmärksammat i uppsatsen.

3.1.2 Eric Hobsbawm och Ernest Gellner

Om man applicerar Eric Hobsbawms och Ernest Gellners teorier och förklaringar kring nationalism på fallet Hong Kong kan det förefalla som de får gehör, mestadels för att de anser att nationer och nationalism är moderna företeelser. Det är tydligt att Hong Kong etablerats i en modern tid och som ett resultat av brittisk närvaro. Men vidare baserar dessa teoretiker sina resonemang på historiska egenskaper. Det är genomgående tal om att man bygger sin nationalism på en gemensam historia, språk eller kultur. Ernest Gellner har beskrivit vikten av historia och kultur i nationalismsammanhang och menar att på grund av att de kan ta sig moderna uttryck så är även nationalism i sig modernt. Han förklarar vidare att nationalismen uppstod i samband med industrialismen och att det då uppenbarade sig homogena kulturer, till skillnad från de heterogena agrara samhällena som hittills förekommit. Jag, som många andra, vill först och främst generellt kritisera Gellner för denna lite snäva ståndpunkt, då man kunnat finna nationsliknande grupperingar och samhällen före industrialismen. Vidare, och i relation till fallet Hong Kong, menar jag att homogena kulturer inte är essentiella för en utveckling mot nationalism. Det finns starka historiska och kulturella band mellan Hong Kong och Kina men dessa var inte av intresse vid sammanslagningen, åtminstone inte för Hong Kong. Dessa historiska och kulturella likheter hamnade i skymundan för de ekonomiska och politiska aspekter som utgjorde Hong Kongidentiteten och som ansågs vara viktiga för deras framtid och särart.

Eric Hobsbawm instämmer i Gellners resonemang om nationalismens unga ålder och säger att det inte går att tala om nationen och nationalismen före etablerandet av moderna territoriella stater. Även i detta fall åberopar den moderna nationen en gemensam historia, etnicitet och språk för att befästa sitt ursprung. Jag menar att man i Hong Kongs fall kan se att de istället har en nationalism vilken bygger på mer västerländska principer som ska föra fram de ideal som är viktiga för framtiden, ideal som bygger på icke-historiserande faktorer. Visst har Hong Kong ett historiskt och etniskt förflutet vilket har stora likheter med Kina, med det är inte det som har varit av vikt. Vad man gjort i Hong Kong är istället att, genom att lämna historiska och etniska faktorer därhän, fokusera på icke-historiserande faktorer och därigenom försöka säkra en framtid som kan hotas av sammanslagningen med Kina. För Eric Hobsbawm och Ernest Gellner är nationalism ett modernt medel som används för att befästa en gemensam historia och bakgrund. För Hong Kong är nationalism ett medel för att säkra en gemensam framtid.

3.1.3 Benedict Anderson

Benedict Anderson beskriver nationen som en föreställd gemenskap, vilken har utvecklats med hjälp av dynastiernas och religionens minskade betydelse och inflytande. Med hjälp av exempelvis tryckpressen har det utvecklats ett samhälle inom vilket den ”vanliga” människan kan förstå och göra sig förstådd på. Folk skapar en föreställd gemenskap som grundar sig i en historia eller kultur, detta genomförs genom ett centralt utbildningsväsen och genom arkiverande av en

gemensam historia. Gemenskapen illustreras med medel såsom tidningen och romanen. Denna gemenskap är, enligt Anderson, föreställd eftersom merparten av dess medlemmar aldrig kommer att möta varandra, men att de ändå känner en tillhörighet till varandra. Det finns element i denna teori som stämmer överens med hur utvecklingen sett ut i Hong Kong. Det *föreställda* i Andersons gemenskap går inte att motsäga då det är uppenbart att Hong Kongborna inte kommer att träffa alla dess medlemmar. Det är även uppenbart att Hong Kongs invånare känner tillhörighet till varandra. Benedict Andersons teori är baserad på postkoloniala fall vilket kan förklara varför idén om den föreställda gemenskapen till viss del är applicerbar på Hong Kong. Vidare har Anderson beskrivit vikten av tryckpressen som möjliggjorde en massdistribuering av lokala språk och texter. Som nämnts tidigare bidrog tryckpressen till det nationella medvetandet på tre sätt; folk kunde nu tolka och förstå varandra via det tryckta språket; historiska fenomen behöll sin karaktär och blev inte föremål för individuell tolkning; maktspråk bildades som stod över folkspråk och dialekter, ett nationellt språk etablerades och blev fastställt i böckerna. Som ett sätt att bevara sin kultur och samhälle har Hong Kongborna använt sig av museer, populär kultur, politiska tal och andra medier för att bevisa sin karaktär och avskildhet från Kina. Men det man uppmärksammat är inte så mycket de etniska och historiska faktorerna. Den nationalism och identitet som fått störst betydelse och genomslag i Hong Kong är den som är baserad på tanken om civila rättigheter och skyldigheter, mänskliga rättigheter och ett kapitalistiskt samhälle, faktorer som kommit ur deras koloniala period. Därigenom har man inte skapat en gemenskap genom ett historiserande perspektiv utan genom framåtblickande mekanismer. Denna nationalism och identitet som skapats och som man hänvisar till ska säkerställa de principer man haft och därmed är den etniska och historiska aspekten inte relevant. Hong Kongborna förnekar inte de historiska och etniska likheterna man har med Kina men det är inte heller dessa som är essentiella för enandet av deras folk och gällande deras ideal för framtiden. Som antytts ovan kan det faktum att Benedict Andersons teori till viss del är applicerbar bero på att hans föreställda gemenskap är utvecklad med koloniala händelser och utvecklingar i åtanke.

3.1.4 Anthony D. Smith

Anthony Smith beskriver nationer och nationalism som fenomen vilka funnits sedan antikens Grekland. Denna nationalism bygger på etnicitet och historia och används för att ge tyngd åt och fastställa ett gemensamt förflutet. Hong Kongidentiteten och nationalismen har ett tydligt ursprung som går att identifiera i modern tid. Därmed kan man inte tala om en Hong Kongnationalism eller en Hong Kongidentitet som funnit i urminnes tider. Hong Kongidentiteten uppkom under den koloniala perioden och har utvecklats sedan 1970-talet som svar på deras ekonomiska framgångar. Detta kapitalistiska samhälle som utvecklades var inte beroende av en etnisk eller historisk grund för sin identitet utan utmärktes som ett marknadspolitiskt och demokratiskt samhälle utanför Kinas gränser. De etniska och historiska drag man har och som man till viss del delar med Kina, har

kommit i andra hand och det ekonomiska läget och de civila rättigheterna har fått styra deras distansering från Kina samt deras ideal och mål för framtiden. Anthony Smith delar upp nationalismen i en etnisk och en medborgerlig variant. Den etniska menar att dess medlemmar föds in i nationen och oavsett de stannar i den eller ej kommer de alltid vara medlemmar av den. Den medborgerliga är relaterad till civila rättigheter och där dess medlemmar åtnjuter samma rättigheter och skyldigheter oavsett kön, ursprung eller liknande. Detta betyder dock att de som inte anses tillhöra nationen inte heller erhåller dessa rättigheter. Den etniska nationalismen är den som uppenbarar sig i Östeuropa och i den asiatiska världen. För Hong Kong skulle detta betyda att de känner stark tillhörighet till Kina då de har samma ursprung, och att alla år som brittisk koloni inte skulle ha påverkat dem. Detta konstaterande är av allt att döma felaktigt då det visat sig att Hong Kong varit sina forna kolonialherrar lojala, under och efter deras tid som koloni. Bevisligen är de gemensamma etniska och historiska faktorer, som Anthony Smith menar är väsentliga, inte så viktiga för Hong Kong. Likt ovannämnda är han bunden till historien och vikten av ett gemensamt ursprung, vilket helt bortser från att en nation kan ha en nationalism, identitet och nationellt medvetande som fokuserar på de ideal och mål man *vill* uppnå eller bibehålla i framtiden.

3.2 Hur ska nationalismteorier kompletteras för att förklara nationer som har en nationalism och ett nationellt medvetande baserad på icke-historiserande faktorer och som fokuserar på framtida syften?

Traditionell nationalismforskning har genom tiderna behandlats genom hänvisning till ett gemensamt förflutet, en gemensam etnicitet eller liknande. De forskare och teoretiker som behandlat nationalismteorier har baserat sina resonemang på skilda grundvalar, men gemensamt för dem är deras fokus på historia och historiserande perspektiv. Oavsett om de anser att nationen är en modern företeelse eller om de tillhör den primordialistiska skolan vilken menar att nationens ursprung återfinns i antikens Grekland, så är deras fokus att fastställa ett gemensamt förflutet. Min uppsats är grundad på en kritik mot dessa teorier, där jag anser att nationalismteorier inte tagit upp det faktum att nationalism och nationell identitet kan vara ett fenomen med framåtblickande syften. Jag tycker mig kunna finna fall där nationer har en nationalism och nationell identitet som tjänar och säkrar framtida ideal och mål. Denna *icke-historiserande* nationalism har istället grundats på ekonomiska faktorer, civila rättigheter och skyldigheter, mänskliga rättigheter eller demokratiska principer. Jag nämner dessa då de förekommit i och varit relevanta i min fallstudie men det kan självklart tänkas finnas andra aspekter som också är aktuella.

Min kritik kan enkelt beskrivas som att traditionella nationalismteorier inte behandlar eller uppmärksammar de fall där man lämnat etniska och historiska grundvalar därhän, för att istället fokusera på ekonomiska faktorer, demokratiska

principer, medborgerliga rättigheter och skyldigheter eller liknande. Dessa aspekter har, i Hong Kong, visat sig vara av större betydelse för enandet av dess invånare och för att deras ideal inför framtiden ska säkerställas även efter sammanslagningen med Kina. Jag efterlyser en ny nationalismteori vilken behandlar dessa fall och aktualisera det faktum att man kan basera sin nationalism och nationella identitet på helt andra grundvalar än historiserande perspektiv.

I teoriavsnittet försöker jag illustrera en del av de nationalismers som forskare och teoretiker försökt strukturera upp. Jag har presenterat detta genom hänvisning till Carlton Hayes, Hans Kohn och Liah Greenfelds arbeten kring ämnet. Även dessa har fokuserat på olika aspekter gällande nationalism Hayes har bland annat talat om Jakobinsk eller humanitär nationalism, medan Kohn behandlat västerländsk och icke-västerländsk nationalism. Trots deras skilda sätt att organisera de olika nationalismerna så har alla gemensamt att de återknyter till en gemensam historia, etnicitet eller liknande.

Jag menar att traditionell nationalismteori och forskning behöver kompletteras med resonemang om framtiden och som inte hänvisar till historiska och historiserande aspekter. Det behövs ett framåtblickande inslag som inte berör en gemensam historia, etnicitet, språk eller kultur, utan som istället fokuserar på ideologiska grundvalar och icke-historiserande perspektiv såsom ekonomi eller mänskliga rättigheter som också kan tjäna nationalistiska syften. Den diskussion Liah Greenfeld för om det voluntaristiska inslaget i medborgerlig nationalism är ett tecken på att denna slags nationalism behövs och förhoppningsvis är på framfart.

4 Slutsats

Traditionell nationalismforskning behöver en ny inriktning. Dess skilda utgångspunkter har bidragit till en levande debatt genom tiderna, men dess fokus på att fastställa ett gemensamt förflutet har, enligt mig, gjort att diskussionerna stagnerat. Man har varit ense om att man är oense om nationers, nationalismens och den nationella identitetens uppkomst och utveckling, men man har inte tagit steget längre och undersökt hur dessa kan komma att påverka framtida ideal och ändamål. Jag anser att en nationalismteori som berör identiteter och nationer som är baserade på aspekter som ekonomi, politiska principer om mänskliga rättigheter och demokrati principer och som lämnar historiserande perspektiv därhän är relevant och behöver utrymme inom forskningen. Hong Kong är ett utomordentligt exempel på en nation som bortser från sina etniska och historiska egenskaper gällande sin hänvisning till nationalism och identitet. Hong Kongborna har istället utvecklat en identitet baserad på kapitalism, civila rättigheter och demokratiska principer vilka kommit att ha en ytterst viktig roll i deras framtida relation till Kina. En relation som Hong Kong inte vill ska förändra de fördelar som etablerades under deras koloniala period och som kommit att påverka nationen och dess medlemmar på alla tänkbara sätt. Jag menar att Hong Kong visar att traditionella nationalismteorier inte är universellt tillämpbara.

Jag önskar att vad jag valt att kalla icke-historiserande nationalismteori får uppmärksamhet i framtiden. Där man fokuserar på dynamiska och föränderlighetsorienterade faktorer som inriktar sig på framtiden. Dessa faktorer berör inte historia eller etnicitet, utan en framtid som inte är given och som man tror sig kunna påverka genom sin egen förmåga.

5 Referenser

- Allison, Lincoln. "Nationalism" s. 361-363 i McLean, Iain & McMillan, Alistair, (red) 2003, *Oxford. Concise Dictionary of Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Anderson, Benedict, 1991. *Den föreställda gemenskapen. Reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.
- Chan, Elaine, 2000, "Defining Fellow Compatriots as 'Others' - National Identity in Hong Kong", *Government and Opposition*, vol. 35, nr. 4, s. 499-519.
- Dittmer, Lowell – Kim, Samuel S., "In Search of Theory of National Identity" s. 1-31 i Dittmer, Lowell – Kim, Samuel S., (red) 1995. *China's Quest for National Identity*. New York: Cornell University Press.
- Epp, Ruth, 1998, "Life under the Bauhinia flag.", *Asian Affairs: An American Review*, vol. 25, nr. 1, s. 47-54.
- Esaiasson, Peter - Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik & Wängnerud, Lena, 2005. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 2 uppl. Stockholm: Nordstedts Juridik AB.
- Fong, Wong Man, 1997. *China's Resumption of Sovereignty over Hong Kong*. Hong Kong: Ming Pao Publications Ltd.
- Fung, Anthony, 2004, "Postcolonial Hong Kong identity: hybridising the local and the national", *Social Identities*, vol. 10, nr. 3, s. 399-414.
- Gellner, Ernst, 1993. *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Gellner Ernst, 1997. *Nationalism*. Nora: Nya Doxa.
- Grant, Jonathan S., "Cultural Formation in Postwar Hong Kong" s. 159-180 i Pui-tak, Lee, (red) 2001. *Hong Kong Reintegrating with China. Political, Cultural and Social Dimensions*. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Greenfeld, Liah, 1992. *Nationalism: Five Roads to Modernity*. Cambridge: Harvard University Press.
- Guo, Yingjie, 2004. *Cultural Nationalism in Contemporary China: the search for national identity under reform*. London: RoutledgeCurzon.
- Hayes, Carlton, 1931. *The Historical Evolution of Modern Nationalism*. New York: Richard R. Smith Inc.
- He, Baogang & Guo, Yingjie, 2000. *Nationalism, National Identity and Democratization in China*. Brookfield: Ashgate.
- Hobsbawm, E.J., 1990. *Nations and Nationalism since 1780: Programme, Myth, Reality*. Wiltshire: Redwood Press Ltd.
- Horlemann, Ralf, 2003. *Hong Kong's transition to Chinese rule*. London; New York: RoutledgeCurzon.
- Hsin-chi, Kuan, "Is the 'One country, two systems' Formula Working?" s. 23-46 i Gungwu, Wang & Wong, John (red) 1999. *Hong Kong in China. The Challenges of Transition*. Singapore: Times Academic Press.

- Kellas, James G., 1998. *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. London: MacMillan Press Ltd.
- Kohn, Hans, 1944. *The Idea of Nationalism*. New York: Macmillan.
- Ku, Agnes S., "Postcolonial Cultural Trends in Hong Kong. Imagining the Local, the National, and the Global" s. 343-362 i Chan, Ming K., - So, Alvin Y., (red) 2002. *Crisis and Transformation in China's Hong Kong*. New York: M.E. Sharpe.
- Ming-kwan, Lee, "Whither Hong Kong's Middle Class?" s. 231-244 i Gungwu, Wang & Wong, John (red) 1999. *Hong Kong in China. The Challenges of Transition*. Singapore: Times Academic Press.
- Smith, Anthony.D., 1991. *National Identity*. London: Penguin Books.
- Smith, Anthony.D., 2001. *Nationalism: Theory, Ideology, History*. Malden: Blackwell Publishers Inc.
- Siu-lun, Wong. "Changing Hong Kong Identities" s. 181-202 i Gungwu, Wang & Wong, John (red) 1999. *Hong Kong in China. The Challenges of Transition*. Singapore: Times Academic Press.
- Wai, Ting, "HKSAR's Relations with Its Chinese Sovereign" s. 265-287 i Hsiung, James C., (red) 2000. *Hong Kong the Super Paradox: Life after the return to China*. Basingstoke: MacMillan.
- White, Lynn – Cheng, Li. "China Coast Identities: Regional, National and Global" s. 154-193 i Dittmer, Lowell – Kim, Samuel S., (red) 1995. *China's Quest for National Identity*. New York: Cornell University Press.
- Wu, Yeh-ho, David. "The Construction of Chinese and Non-Chinese Identities" s. 148-167 i Wei-ming, Tu (red) 1994, *The Living Tree. The Changing Meaning of Being Chinese Today*. Kalifornien: Stanford University Press.
- Özkirimli, Umut, 2000. *Theories of Nationalism: a Critical Introduction*. New York: Palgrave.